

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félévre 6 frt. negyedévre 3 frt.
Előfizetési díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beíratásért
30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden keddén, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvtár, 3. korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadhatók.

Pest october 30.

Journalistai merénynek mondhatja valaki, ha azon cikkrajzások után, melyek a „népnevelési egyesületek” szabályainak kibocsátása óta, a népnevelés ügyében formászerinti hadjáratot indítottak — ezen agyonbeszélte kérdésről mi is szólani bátorkodunk.

Nem akartuk az acták számát szaporítani, de a birodalmi tanács népnevelési reformbizottságába bennünket is megbüvölt.

Nem csalódtunk magyar természetünkben, midőn a hazai napi sajtó szóváltásait a nevelésügyről, szelmalom-hareznak tekintettük, s mosolyogtunk a gombaként nőtt töméretek paedagogen.

Sokat írtunk, még többet beszéltünk, eljártunk naponta az iskola mellett, de egy-künk sem ment, hogy a munkához fogjon.

„A tett halála az okoskodás!” mondja a költő.

Jelenleg lehetetlen a népnevelésről beszélni hazánkban anélkül, hogy az ismert „népnevelési egyesületek” szabályait ne érintessenek. Ez lón átka magoknak a népnevelési egyesületeknek.

Miniszter úr a legjobbat akarta, de az elemélet megölte a gyakorlati kivételt. A vidékről érkező gyér adatok az alakuló nevelési egyesület tárgyában, e téren is a felfogás és álláspont józanságát igazolják, melyet lapunk az egyháziügyi és ez el kapcsolatos állam-társadalmi alakulásuk érdemében elfoglalt.

S nincs okunk gyöngíteni kimondott abbéli észrevételünket, hogy katolikus részről ellenmondást találtunk miniszter ő exjának a magyar főpapokhoz intézett levelében foglalt inteniók, s a népnevelési egyetrajz között.

Az lehet most már a kérdés: vajjon a népnevelés körül teendő reformokban, a miniszteri népnevelési egyesület mint normativum tekintessék-e, vagy pedig más attól eltérő alapok vétecsenek zsinór-mértékül?

A népnevelési egyesületek incompatibilitása a vallási autonómiával, protestáns részről kézzel foghatólón bebizonyítva. E tény a népnevelési reformtörvények positióját politikai szempontból is megváltoztatja.

A vallási autonomia nem csupán hitéleti jog, kiterjed az, a vallásközséget mint ilyen érdeklő minden tényezőre.

Az államfelügyeleti jog tehát a népnevelés körül is azon körben marad, melyet annak a dolog természete, s a törvényesen biztosított vallási szabadság kijelöl.

A népnevelés egész ügyét, a mint azt az élet adja, s a kulturai fejlődés formulázza, a felekezeti autonom jogok körébe tartozónak valljuk, s nem térünk el ebből követeléseinktől, hogy a katolikus népiskolák valamint a másfelekezeti összes iskolák az illető és jogos egyházközség kebelébe illesztessenek át.

Hogy tehát a népiskolák szervezésének módozatairól, a nevelés iránya és szelleméről, a népiskola paedagogicumaról, iskolai és tanalapítványairól, az illető vallásfelekezet autonom joggal, függetlenül és szabadon rendelkezék, nem maradván számára egyéb kötelezettség, mint az államiránti törvényszerű felelősség.

Ezen joghelyzet nem lesz ártalmára a népfelvilágításnak, nem a nemzeti művelődésnek.

Hátramaradásunkat és szükségünket a népnevelés körül minden hazafi érzi; érzi tehát minden egyes vallásfelekezet, melynek tagjait hazafiak képezik.

És miután tapasztalati tény, hogy a kérdéses népnevelési egyesületek, az autonom érdekekkel meg nem egyeztethetők; hogy továbbá a törvényesen kimondott vallási szabadság elvénél fogva, minden felekezet, iskolaihoz is autonom jogot kapott — észszerű következtetés, hogy a népiskolának a vallási autonom jogokat érintő szervezése, tehát eszerént a népnevelési reformszabály is, kötelezővé lenni megszűnt.

Ha azonban valamely felekezet azt elfogadhatónak gondolná — szabadakaratú eslekmény annak elfogadása.

Ha nem? — nem.

Az állam emelhetne ily szervezeti alapon népiskolákat, s ez lenne az egyedüli expediens, a szóbanlevő népnevelési egyesületek megmentésére.

De ki számára? És üres falakat emelhet? az állam egy veszett ügyért-e. Arra pénz, de talán kedve sem lesz.

Pest, october 29.

November 4-ike, vagyis azon naptól, melyre köztudomásúnt Pest megye bizottsága rendkívüli ülésre van összehívva, s melynek kiemelésére a szétlétben elterjedt hírek miatt majdnem az egész ország feszülten várakozik, már csak néhány nap választ el bennünket.

E hírek közt kétségkívül legfontosabb az, hogy e gyűlésen fogja magát a királyi biztos — legújabbban b. Liphayt, Baranya megye főispánját, emlegetik. — bemutatni, mi egyébiránt tekintve az előzményeket, — majdnem bizonyosnak mondható.

Midőn felelős kormányunk meunységét látja annak, hogy valamint előbb Heves, úgy most Pest megyébe királyi bizost küldjön, eszünkbe jutnak a mintegy 45—46 év előtti események, melyekből jelen körülményeinkben egyre másra nézve talán tanúságot is merithetünk.

Az 1821-ik április 4-én Laibachban kiadott törvénytelen utonozozási, s méginkább az 1822-ik év aug. 13-án kelt szünetén az ország sarkalatos jogát sértő udvari rendelet, melynél fogva a kormány önkényileg az addig váltó pénzjegyekben fizetett adót azon év november 1-jétől ezüstben vagy ama pénzjegyek barmaadfélzser nagyobb meunységében parancsolá beszedetni, — a megyék alkotmány s törvény iránti hűségét — mint oly gyakran más alkalmakkal is — erős kísérlet alá vette. Azonban az egy Békés megyét kivéve mindannyi teljesítő kötelességét, s hódolateljes felirataikban kijelenték, hogy a törvényekbe ütköző rendeleteket, különösen pedig az utóbbit végre nem hajthatják.

De mint majdnem mindig, úgy mostsem hajlott a bécsi kormány meunyeink óvatételére, s a kiadott rendeleteknek kivitelét sürgető leiratai által hosszabb küzdelemnek veté meg alapját, s különféle nemtelen eszközök alkalmazása után számos megyében ezéjárt is érte. De a törvénytelenség ellen legerélyesebben küzdő Barson kívül még mintegy 9 megye folyvást tiltakozott, s a rendeletet tiszteletteljesen félretette.

Azonban a bécsi kormány el levén tökélye a maga szándokait erőhatalommal is keresztül vinni, s az alkotmányos ellenzékelt ama néhány megyében mint nem tűrhető „vakmerőséget” megtörni, ezéjla kivitelére hat királyi „bizost” nevezett ki, s bizott meg az engedelmességet megtagadott megyékben rendeleteknek kivitelével.

Hogy azok, kik ily alkotmány ellenes törekvések eszközeitül felanjálak magukat, a legmetszetőbb fogadtatásban részesültek, az természetes. Több megye előre intézkedett, hogy a kir. biztos

előfogatok se kapjon, úgy hogy megtörtént, miszerint a kir. biztos a megye határáról kénytelen volt visszamenni, ilyen példák közt a Zempléne küldött királyi biztos alól elnöki székét egy vörökona Lónyai László erőszakosan ragad a ki; a másik királyi biztosra pedig Nyitraóban, midőn a terembe lépett, a gyűlésre megjelent köznemesség halált kiáltott, s egy izmos suhanec kezéből, ki őt mellen ragadta, csak a mellette örködő katonatisztek szabadíthatták ki őt. Országunknak a törvény alapján álló ellenzéke nyiltan honarudlóknak nevezé a királyi biztosokat, — mint ezt Bars megye a királyhoz intézett feliratában nyiltan kifejté.

Mindez az akkor fönállt viszonyok közt, ha ildomosnak nem is mondható, de legalább menthető. A bécsi kormány lenyügözva tartván a sajtót, törvénytelen intézkedési ellen a közvélemény ily módon látá magát kényszerítve nyilatkozni s tiltakozni.

Eszünkbe jutottak e történelmi események, hogy mint fentebb megjegyeztük — jelen körülményeinkben némi tanúságot merítsünk belőlök.

Hallomás szerint a Pest megyébe küldendő királyi bizost — midőn a gyűlésteremben megjelenend — kifogják füttyölni, vagis minden intézkedések meg vagynak téve bizonyos oldalról, hogy az füttyekkel fogadtassék.

Ha fennebb menthettök találtuk az 1823-iki királyi biztosok ellen használt tüntetéseket, a számdékokt kifüttyöltetést jelen körülményeink közt nemesak ildomtalamak, de egy szabad nemzet fiaihoz méltatlannak is tartjuk.

Mellözve, hogy még ama méltányos ingerültég közepette is volt, még pedig épen az ellenzéki zászlót vivő Bars megye, mely a király iránti tekintéssel biztosa iránt a személyes tiszteletet nem tagadá meg, mellözve, hogy jelenleg van szabad sajtóunk, melynek oltalma alatt mindenki bátran s nyugodtan kimondhatja véleményét, nem emlitve, hogy a közvéleménynek ily nemtelen módon szándékolt megvesztegése becsületes emberekhez méltatlan, s még a színházban is itálatot gerjeszt, elhallgatva, hogy a király szent és sérthetlen személyének képviselőjére balmozott minden sértés közzetve a királyra is visszahat, — s ellene intézettnek látszik; csak azon egy körülményre vagyunk bátrak utalni: nem illeek-e egyilt hazánk képviselői s főrendei, kik kétségkívül alkotmányunknak hű örei, s ha felelős kormányunk olyasmit tenne, mi jogkören kívül esik, annak tagjait feleltre vonni késmi nem fognak. S miért kívánunk amaz urak, — kik e kifüttyöltetési scénát rendezni jónak látják saját megvesztegetett s bizonyára esőselék néptükön ki

reggel is mosolyra indítá az utazó közönséget, ismét éj lett a hajón, éj a valóságban.
Midőn megviradtunk volna, s a gép is fölébredt füstölt, morgott, vastag, sűrű köd lepté el a Dunát, s a kapitány kijelenté, hogy délig alig indulhatunk tovább. A délből délután lett, a köd összehazasodni látszék a földdel, s a csallóközi szigeteket mint tündérkert terülének el közöttünk. Levoltunk veretve. Columb így unatkozhatott Haiti előtt.
De minden körülményben van mézes pont, s az életböles azt azonban feltudja találni. Így tetünk Napunkat a hajóra lokalizáltuk, egy egész családdá olvadánk a kényszerűség elvén, s elhittettük magunkkal, hogy jó dolgunk van.
Olvastunk, dohányoztunk, beszélgettünk ismét és ismét. Politika, vallás, nevelés, civilizáció, tudomány csak úgy pengett ajkunkon, jölehet ahoz nem sokat értenk. Kifeccsgettük a kabinetok titkait, elárultuk a kormány gyöngéit, a pártok hibáit, lábunk elé dobtuk a világot, s üteletet tartánk a nagyok felett — megcsodáltuk egymás bölcseségét, megdicsértük szerénységünket.
A hölgyeknek, mint ez illet is, a bókókból oroszányrész jutott, egymással meg valának elégedve.
Izraelita nélkül utazás nem történhetik e polgárosult hazában, igen természetes volt, hogy az utasok fele számát ök képezték. Es beszéltek velünk szörnyűséges democrat dolgokról, a balpárt önzetlen hazafiaszáról, az emancipáció késedelmet cosmopolitikai bünnök, bigott intoleranciának és nem tudom miféle világvészélynek esoteltek, s hogy az ebbeli fájdalom alatt szívük meg ne repedjen, enyhítő balzsamot kerestek — a polgári házasságban!
Ah azok szép keresztény nők ha majd karján lenghetnek khóser gavalléroknak!
De hagyjuk ezt, egyik közülök felgyurja karját, a tephilitet készszárara esavarja, leül, szemé hány, s ajka titkos, halk szavakat rebeg. Szemédom monda, hogy imáját végzi. Példáját három hitrokona követé. Ök imádkozának a hajón egyedül. A hit bátorsága meghatótt, s úgy találtam, hogy rajtuk senki sem botránkozott meg.
Mire Pöszonyhoz értünk, est lón.
A dóm anyyi nemzeti dicsőség tanuja, mint imára nyuló kéz, tárja magas toronyát az ég felé, a hegycröl szüretit larma hangzott; mozzár durrogás, ostor esattanást a jó kedv és munkasiker teljé hird-ték. Kiszálltam.

TÁRCZA.

A gőzösön.

Végre tehát győztem fővárosi unalmasságom felett. Útra keltem.

Az éjszpaner dőczögve vonszolt szép kirakatok, üles uszalyú hölgyek, magas házak között a gőzösi állomásra.

Fasson nagyságos ur, mert itt marad — mondá egy lapos képi hordár, s markát oly taglejtés kiseretében nyújtá felém, melyből könnyen megértettem, hogy ezimzést és szívességet nem ingyen adják.

Midőn azonban, nem voltam osztrák financiére anno eins, a borralvaló quotakérdésbe nem bocsajtkoztam. . . Elég jutalomnak tartám, ha mint „nagyságos ur”, megköszönöm a figyelmeztetést; de emberem úgy látszik nézetemben nem osztazék. . .

Háromszori esengetés, egy rekedt fütty a gőzkatlan Ristori torkából, s a kerekék mélyen vág-ták fogaitak a csöndes hullámok közé.

A duna feljajdult az ejtett sebek alatt, harez fejlődött ki a gőzösi s a hullámok között, a folyam habbá török, s a hajó sebes mozgással röpi a meg-alázott elem fölött.

Fővárosi embernek megvan azon gyöngéje, hogy ha őt év alatt egyszer útra kel, szánakozással néz a hajó födelzetéről alá azon boldogtalan nokra, kiket szencsétlen sorsuk maradni parancsol, s kik a rakparton, vagy az utzakon sétálva, irigy pillantásokkal néznek a boldog argonauták után.

Az est homályt, az ősz ködöt bocsajtott a földre, a hegyormokon a nap fényugara mint páztor-tüzt lobogott, a halkok hosszú árnyat vetettek a síkokon s keletről a hajnalesillag mint édes álom szállt az alkonyat fölé.

A természet csöndé, az illat, a lég megbüvölte a nézőt. Nymphák, syrének lebegtek Budavár fölött, édes titkos, éneket zengve a haza multjáról, jövőjéről. Csatak, diadalnak képe tört elő a felhőkön; királyok, hősök alakjai vonultak át a léghen, fényes arccal, véres sebekkel.

Majd ismét tágult, alakult a kép, századok gördültek le pillanatok alatt, terjeszkedett, az idő,

tündezett a tér, s a jövő határán egy angyal állt koszoruzottan, áldásos mosolyal mutatva a népet, mely harezaitól tűzhelyeibe vonult, munkál alkot, és gondolkodik, felnöveli a béke fáját, tiszteli a jogot, honosítja a szabadságot, eszméiket él, magas cselekedben fárad, enyhíti a bajt, vigasztalja a nyomort s szeretetében, haladásában a polgárosodás áldásait hódítja meg számára. . .

Ábrándom képeit elverte a csipős szél, hideg markát arcomba vágván.

A terembe mentem.

Lámpafény, élénk társalgás, kedélyes humor tölti a pamlagos szönyeges hajószobát, mely any nyira különbözik az első phoenici teknő bárkától, mint egzianysátor a tündér palotától.

Figyelmem fölébredt.

A terem osztályozva, a társaságot csoportulva találtam. Az étkészében takarékoság, az öltözékben luxus, a modorban szelvelgés, a társalgásban gőg szerepelt. Mikrokosmosa a nagy köröknek. Aristokrat styl, nagyon és méltóság nélkül, demokrat szokások, egyenlőség és máveltség nélkül.

Heine gúnyt írt volna ez estéről egy költeményben.

A pamagra ültem. Lelkemre szokatlan érzelmek toltak. Idegennek találtam e kört, hol hazai izraeliták német öltönyt, magyar főurak angol costumét viseltek, s inkább hittem volna, hogy Calcutában vagyok, mint Árpád földén. . .

Étteremből csakhamar casinová alakult át a helyiség. Tányérok helyét kártya, a somlai helyét könyvek, lapok foglalták el.

Itt dominoztak, amott vitakoztak, ez ásitozott, amaz a fogát piszkálta, s mindebben anyyi volt a naiv, a kedélyesség, hogy Ho war t a komoly, és ne vetségés új példányait fődözte volna fel, gúnyrajzai számára.

— Ön tehát csakugyan véli, hogy az új társadalom haereticus eszmék halmozásából keletkezett, s hogy a forradalom politikát és társadalmat megromtött, s a kört beülteté meg a jövő alakulásokba is.

En megvallom, nem birom osztani ez aggodalmakat, habár nem hunyom be szememeit a veszély megítélése előtt, s látom, hogy a béke és jog eszméi nagy erizsek után lehetnek csak a nemzedékek osztályrészevé.

Hidje el uram, a béke úgy nem állandó most,

mint nem volt állandó a multban, s a történelem csak harezok, véres pusztítások, nyomor és szenvedés nyomait örökítheté az utók számára, mint a boldogság és béke áldásait.

Engedje meg ön, de kimondom, hogy e politikai világfájdalom egy párt tehetetlenségéből származik leginkább — mely párt nem akar az új idő munkájában részt venni, hatalmat akar tettek, befolyást polgarerények nélkül.

En hiszek az eszmék igazságában, az emberiség erkölcsösségében, a jog hatalmában. Ott látom a vallást mindenben, a mi nemes, nagy; ott a nemzeti bizalmat, az önerő törekvéseit, s nem tartom törpének a nemzedéket, mely a haladás és jólét ily gigási épületén anyyi erővel dolgozik.

Ezek voltak a hölgy szavai, fölkelte, s nemes lépésekkel haladt a szönyegen tovább.

A férfi ki e párbeszéd egyik szónoka volt — helyen maradt, nagyot szippantott szivarjából, s komoly arccal nézet a füstbe, mely kék brodokat gyűrűzött.

Az éj ezalatt rádobta sötét fátylát a földre, s a ki fáradtan nyugodni vágyott — aludni ment a gőzösön is.

Mintegy nyolcz éves leheté e gyermek, ki édes anyja keblére simultan aludt esődesen, nesztelenül. Fürtjei beárnyolák gömbölyű arczát; képe lehetett volna az ártatlanságuk.

Komáromhoz értünk, a pénzér feladatához híven, bejárta az alvószobát, lelkiismeretesen kiáltván mindenfelé Komorn. Az illetők meger-ték e szózatot — hanem nauta de ventis, evésről gondolkodik az éhes.

A Komorn szóban guten Morgen völt hallani egy utas is a hajón, fekhelyéről sürgölve fölkelte, rövid tolettet tartván, udvarias bókok között lépett a terembe, pazaron szórván mindenfelé hogy: guten Morgen.

Leült, szénézett és várt. Várt és ismét csak várt és ismét csak szénézett, de hasztalan. Senki sem jött. Kiehezett vonásai számalom gerjesztő pibentek a lámpa homályos világán, mely inkább aludt mint égett, s miután az a kópé még sem jött és m'gsem hozott semmit, panaszkodni kezd embe-riünk, hogy ő éhes, s hogy a pénzér guten Morgen szóval kelté fel őt, s ő reggelizni jött. Egy óra éjféltán, a pénzér mélyen hortyog a kereveten ő neki csak esteje van még, a reggeltől hosszú álom és édes pihenés választja meg el.

Ezen episod után, melynek comikuma még

A pénteki szent ünnep miatt lapunk jövő száma vasárnap fog megjelenni.

vül még annyi s anynyi művelt hallgatót bajba keverni, kik a karzatot szépszámúval elfoglalni igyekvendenek. A megyeház karzatára való bejutás igaz, hogy jegyek kiosztása által megnehezítve nincs, s így embereket oda bejuttathatják, de véleményünk szerint, ha még oly szélső nézeteket vallana is valakiily eljárás becsületes emberhez méltatlannak fog találni; mert ha egy szabad nemzet fiainak, uralkodniok kell maguk felett a lelkesültség pillanataiban, hogy semmit, mi méltóságukkal összeférhetetlen — ne tegyenek — mint ez nemrégiben Bécsben a Schwarzenberg szobor leplezése alkalmával a jó bécsiek füllebe sugták: ugy kétségkívül meg is kell fékezniök önmagukat felhevülések pillanataiban, nehogy oly módon nyilvánítsák visszatetszésüket, — mi egy szabad nemzet tagjaihoz ismét méltatlan volna.

S azért reméljük, hogy a pest megyei királyi biztos kiflyütetése eskis hír marad, miután ha mi megvárjuk, hogy tiszteletben tartsák törvényeinket miniszterünk s tisztviselőink: ugy viszont ezek is megvárják tőlünk, hogy jogainkat csak addig s ott gyakoroljuk, a meddig s a hol törvényeink korlátai ebben nem akadályoznak.

Hadjárat a politika terén.

III.

Kimondottuk lapunk közelebbi számában, hogy jelenleg hazánkban két politikai párt van, mely a közéletben teteményei, a sajtóban nyilatkozatai által élesen markirozva működik. egyik a kormánypárt az országgyűlés többsége, másik a szélső bal. A mi ezek között van, annak vannak igen tiszteletreméltó egyénei, de rendezett, következetes, központosított működése csak az országgyűlési szavazásoknál tűnik elő, sajtóban, hatóságokban — nem találjuk.

A kormánytól működését megjelöltük, t. i. az úrnalkodóval történt kibékülést megszilárdítani, az 1867-ki törvényeket minden consequentiával életbe léptetni, s Magyarországnak a fenálló kapcsolati alapon önállóságot, független kifejlődést, anyagi jólétet s a birodalomnépei közt azon súlyt megszerezni, melyre mint az alkotmányosság legrégibb védője, jogos igényekkel bír.

Szükség ezen párt ez országgyűlési vívmányait rövid kivonlatban elsorolni, hogy a tért, melyre helyezkedett, beláthassuk.

E párt az 1848-ki törvényeket tüzte zászlójára. De elismerte, hogy vannak azok közt olyak, melyek a sanctio practica szempontjából módosítandók, mások, melyek kiegészítendők.

Az első sorába tartoztak: A kettős uralkodás — és a diéta permanentiája — a kiegészítendők sorába tartozott a közönségek szigorú megjelölése, és azon formák felállítása, melyekben a birodalom másik felével tárgyalandó közös ügyek elintéztetnek.

Közös ügyeknek következőket ismert el: 1. Külügyek. Ezeket egy közös külügyminiszter vezeti, „mindkét fél miniszteriumával egyetértésben, és azok beleegyezése mellett“ a nemzetközi szerződéseket mindenik miniszterium saját törvényhozással közli. (§. 8.)

2. Hadügy. Ófelségét illeti az egységes vezérlés, vezénylés és beszerzés. (§. 11.) De

„Időnkint kiegészítés, ujoncz megajánlás, ennek feltételei, elhelyezés, élelmezés mind törvényhozással, mind kormányzat körében az ország joga. (§. 12.) Sőt a védelmi rendszer megállapítása vagy átalakítása a magyar törvényhozással beleegyezésével történhetik. (§. 13.)

3. Pénzügy. Annyiban ismeri el közösné, mennyiben a fennebbi közönségek ismert tárgyak költségeit illetik; de kivételéről, beszédéről, átszolgáltatásáról Magyarország intézkedik. (§. 16.)

Minden egyéb államköltséget mint általában minden adót a magyar miniszterium saját felelőségére minden idegen befolyás kizárásával veti ki, szedi be és kezeli. (§. 17.)

Ez tehát a fennebbi korlátok közt a közönségek egész kerete. Mindezeket ilyeknek már 1848. elismert.

A közönségek kezelésének módjára nézve következőket állapított meg az országgyűlés:

Egy közös miniszterium állítatik fel, melynek tagjai sem egyik, sem másik rész, külön ügyeit nem vihetik, s személyenkint s együttesen felelősek. (§. 27.)

A birodalom két fele: teljesen egyenjogú felek. (§. 28.)

Mindkét fél egyenlő számú bizottságot küld ki — delegátot. (§. 29.)

Mindenik bizottság külön ülészik (§. 33), a két bizottság együtt egymással nem ta-

nácskozhatik, hanem írásban közli nézeteit egymással, közleményeit saját nyelvén készíti hiteles fordítás mellett (§. 34.)

Háromszori igenetváltás nem hozván megállapodást, joga van mindenik félnek szavazást kivánni. (§. 36.) Ekkor a két bizottság összejön egyszerű szavazás végett, mely az ügyet végkép eldönti (§. 35.)

Ezen bizottság képviseli az országgyűlést a közönségek megjelölt ügyekben. (§. 38.)

A közös miniszterium ezen közös ügyeket mindenik fél delegatiónján külön terjeszti elő. Köteles ezen miniszterium egyik mint másik bizottságnál megjelenni, felelni szóval vagy írásban, s felvilágosításokat adni. (§. 39.)

Ezekben foglaljuk lényegét az 1867-ki alkotmányrendszernek.

Ezek a mostani országgyűlés vívmányai.

A vívmányok még nagyobb felderítésére szolgáljon egy futólagos összehasonlítás az 1848-ki törvényekkel:

1848 közös ügyeket elismer (III. tezik 13. §.)

Ezek között a külügy kérdés feletti, mert ezt sehol a rendezett magyar kormányzat körébe nem vonja.

A hadügy szinte el van ismervé, mert honvédelmi s nem hadügyminiszter állít fel a III. tezik, és mi különbség van a sorkatona és honvéd közt, azt 1848 mutatta ki. A sorkatona feletti rendelkezést az 1848-ki törvények nem is a honvédelmi miniszternek adták.

A pénzügyre nézve 1848 országos pénzügyminisztert állít fel — jelöl annak, hogy ezenkívül van más pénzügyminiszter is, ki a közös ügyek költségeit kezeli.

Ebben tehát 1867 és 1848 rovatilag egy vonalon áll, de 1867 avval egészíti ki, hogy a közös ügyi rovatban is szigorúan specializálja, mi a közönségekben is specifice közös.

A kezelésre nézve 1848 egy rövid sorban olja meg a nagy horderejű kérdést:

„A miniszterek egyike folyvást ő fge személye körül lesz s a közös ügyekben az országot felelőség mellett képviseli.“ (III. tezik 13 §.)

Az összehasonlításnak nem kell commentár. Mi csak azt kérdejük:

Van-e ügy az országnak sőt birodalomnak, melynek eldöntésébe hazánk közvetlenül s egyenjoggal be nem folynek?

Van-e ügy, melynek kormányzata tőlünk függő felelőség nélkül vitetnek?

Van-e országunkat illető ügy, melybe bármi idegen befolyásnak rés volna hagyva?

Nem kell-e akaratlanul is bevallanunk, hogy ily állásról a birodalom szövetségében azok, kik 48 előtt is éltünk, nem is álmodhatánk legvármesebb ábrándainkban, s valaminth nekünk Mohács készítette meg útját az egyesülésre, és csak Mohács kényszerítette önálló külön állami létünket feladni, ugy a Lajthántúliaknál is csak egy Mohács volt képes megérlelni a készséget, hogy a jog és befolyás teljes egyenlősége s viszonyosság a törvényesítessék.

Az ipar és a törvényhozással

MAGYARORSZÁGON.

XL.

Ha a volt iparpátensben felsorolt engedélyezésről iparok bíráltságát folytatjuk ismét két iparra akadunk, mely épen nem tárgya a külön engedélyezésnek ugyanis e két ipar a személyszállító vállalatok pl. bérkocsisok, fuvarosok, és azok iparai, kik közhelyeken személyszállító eszközöket mindenki használatára készen tartanak, vagy szolgáltatni kínálnak mint a bérkocsisok stb. Nincs e két foglalkozásnak ok, melynek fogva a hatóság külön engedély mellett engedhetné az iparok gyakorlását, mert sem a bérkocsisokhoz, sem ahhoz hogy valaki hordár legyen nem különös egyéni qualificatio, nem kell s nem lehet külön tanulmány kimutatását kivánni. Nem e tekintetben kell a hatóságnak közrehatni, hanem egészen más irányban. E két nemű iparnál ugyanis számtalan alkalom nyílik a monopolisticus árkövetelményekhez; mindenki előtt tudvalevő a bérkocsisok finom udvariassága, s mindenki tán már tapasztalhatta, mennyire iparkodik a hordár — főképp ha látja hogy idegennek van dolga, csekély fáradságát drágán megfizettetni; ez ellen kell tehát óvszabályokat hozni, s erre nézve szolgálak a) a rendőri lajstromozások és számozások, melyeknél fogva minden bérkocsis vagy hordár a rendőrségnél feljegyztetik, még pedig nemcsak neve, hanem alkata és személyleírása lakhelye és állomási helye; ezen kívül minden bérkocsis illetőleg hordár külön számmal láttatik el, hogy így az illető felfogadó netán előforduló esetekben a szám megnevezése által a rendőrségnek utat nyithasson a rendelkezésnek felkeresésére; — de

b) a bérkocsisok és hordárok munkabérént árszabályzat által kell megállapítani, mert e nemű foglalkozásoknál különben a legnagyobb szükség árakat lehetne kiszajtolni.

Szinte nem látjuk át az engedélyezés szükségét a szibárus üzletnél, ez szinte rendőri felügyelet tárgya lehet, de nem engedélyezés.

Igenis azonban vannak iparok, csakugyan olyanok, melyek az iparüzettől külön minősítést, szakképzettséget követelnek, még pedig oly szakképzettséget, mely nélkül az ember élete veszélyeztetetnek. Mert habár a legközönségesebb iparhoz pl. a szabóság, vagy eszmiadásághoz is kívántatik képzettség, ez nem oly ipar mely az egyéni vagy társadalmi biztosságot, ha rossz iparcikkeket szolgáltat veszélyeztetné; ellenkezőleg az építés, az ács mesterség, a kéményseprés s egyéb iparok bizony nagyon is kényesek, s az ezen iparok által előállított készítmények, ha nincsenek jól készítve, nagyszerű baleseteket vonhatnak maguk után. A képzettség kimutatása leginkább következő iparoknál szükséges: a hajózási iparnál, az építőmesterek, kőművesek, ácsok iparnál, és a kéményseprés iparnál. Ezen néhány ipar még a mérgek és gyógyfűvek árulása csak külön szakképzettséget bizonyító egyének engedtessek meg, és csak ezen iparoknál követelheti észszerűleg az állam, hogy az iparos teljesen jártas legyen mesterségében.

A vendéglői és italmérési ipar külön szempont alá esik. A vendéglők és különösen a kávéházak újabb időben majdnem elvesztették azon jelentőségüket, hogy e helyiségekben pl. kizárólagosan evés és ivás végett menjenek az emberek. A kávéházak különösen gyűlékek lettek, itt találkoznak ismerőseinkkel, itt olvassuk a lapokat, itt politizálunk, itt szórakozunk. Természetesen minden egyes osztálynak külön-külön kávéház a gyűléshelye, és gyakran bizony megtörténik, hogy ily helyeken titkos összebeszélések, titkos társulatok keletkeznek, melyek ha nemis épen az állam feállítására, de gyakran a közbiztosságra káros behatásnak. A volt abszolút kormány, mely a szabad egyesülést mindenképp akadályozni kívánta, melynek idejében gyakran minden társas összejövetelhez, melynél tán lármas zene játszott, külön hatósági engedélyt kívántott, e kormány alatt természetesen a vendéglők és kávéházak gyanús pillantásokban részesültek s így természetesen az engedélyezett iparokhoz soroltattak. A vendéglős vagy kávézóit meg kívánták, hogy az illető városban honossággal bírnak, hogy elegendő vagyona legyen, hogy becsületes jó erkölcsű voltát okmányokkal bizonyítsa. Mindez haszlatlan nehezítése az iparnak, az üzletnek. A vendéglők, a kávéházak külön engedélyhez nem köthetők, de igen külön rendőri felügyelet alá helyezendők. A helyi rendőrség fogja meghatározni, meddig tarthatja nyitva a kávé, a koremasáros helyiséget, a rendőrség fog örködni a felett, nehogy ily helyiségekben visszaélések történjenek, a helyelők, a hamis játékosok, az órgandák gyülekezését ez fogja gátolni, szóval a rendőrség a rendelkezésre álló eszközökkel parkodandik itt is helyes főlgyvizáratot és rendet előidézni, anélkül, hogy az üzletet nehezítő engedélyezési eljárásra lenne szükség.

Átfutottuk így az egyes iparüzleteket s azon következtetést vonhatjuk le eddigi okoskodásainkból, hogy egyedül az építkezési, ács, kőműves, hajózás és kéményseprés iparnál s a mérgek s gyógyfűvek árulásához legyen szükséges a külön hatósági engedély; — a személyszállító, hordár s egyéb szolgálatot kínáló üzlet, fegyverek s löszerek készítése, árulása, tűzművészeti anyagok készítése, s a vendéglős és kávéházi üzletek külön rendőri felügyelet alá, de nem engedélyezés alá esnek; ez iparok tekintetében tehát a helyhatóság, mihelyt az üzlet megnyitlnak bejelentetik, utasítani fogja rendőri közegét, hogy részint a netán meghatározott árszabályt az illető bejelentőnek mihez tartás végett kiszolgáltassa, részint, hogy a szigorú rendőri felügyeletet az illető üzletében is gyakorolja; — a könyvnyomdai ipar megkezdése biztosíték letételéhez szorítandó; — a többi ipar mind teljesen szabad s egyszerű bejelentéstől tétetik függővé.

E helyütt azonban ismét egy pontra kell figyelmeztetnünk a törvényhozással; az iparpátensben is legtöbb ipar egyszerű bejelentés alá vetett, természetes, lehetnek okok, melyeknél fogva gyakran a helyhatóság és pedig joggal megtilthatja az iparüzését, s gyakran meg is történt ez az iparpátens uralma alatt, csak hogy olykor fél év mult el, az iparos már javában beruházásokat tett ujonnan kinyitott üzletébe, ekkor jó végre a helyhatóság végzése, mely — meglehet alapos okból — megtagadja az iparosotól iparának folytatását, s az iparos sokszor egész vagyonát veszti ilyenkor. Amerikában ez esetben az iparos egyszerű kárkövetelési perrel lép fel a közigazgatási hatóság ellen s a pert megnyerve legalább beruházott vagyonát menti meg az enyészettől, — nálunk ez még nem járja, nálunk az iparos bezárhatja üzletét s mehet — tán koldulni. — Itt tehát ki kell jelenteni a törvényben, hogy a bejelentés napjától számítva nyolcz nap alatt köteles a helyhatóság végzést hozni, ellenkező esetben az illető közigazgatási hatóság iktatója egyszerű bizonyítványt ad, hogy nyolcz nap előtt érkezett N. N. iparos beadványára

mind eddig mi végzés sem hozott, s e bizonyítvány az ipar engedélyt helyettesíti, s a helyhatóság az ipar üzötől az ipar gyakorlását többé meg nem tagadhatja.

Az egyes ipartelegeket illetőleg közegészségi és közbiztonsági szempontból meg nem lehet engedni, hogy rossz szagot terjesztő, könnyen gyúlékony tárgyakat előállító, vagy nagy lármaival járó iparüzletek a városok, vagy lakott helyek közepében legyenek; — de sőt szerintem a legártatlanabb gyárak is, ha hogy gőzerővel dolgoznak, és közzé nem fűtetnek csak azon esetben lehetnek benn a városban, ha a kémény elég magas és ha e kémény füstemészítő készüllettel vagyon ellátva.

Egyébiránt gyártelepek alakításánál s engedélyezésénél a hirdetményes eljárás tartassék meg. Azaz gyárak alakításánál a szomszédok kértessenek meg valljon nincs-e kifogásuk a készülő félben levő gyártelep ellen, s csak ha valamennyi szomszéd beleegyezik s a közvetlen szomszédok kivül lakók, de mégis közel fekvők kifogása alaptalannak találatik, csak ekkor engedtessek meg a gyártelep alakítása.

Külömben a hatóság részéről a gyártelepek alakítása iránt ne uralkodjék nagy szűkekltség, mert egyébként gyakran a saját emelkedésére nagy behatással bíró elemektől fosztja meg önmagát. Élő példán szolgál e részben Pest. Vagy 40 év előtt a Pest városi hatósághoz egy valaki börgyár felállításáért folyamodott; a tanács természetesen a legilletékesebb félt, a timárezeit hallgata meg, s a timárezeit, mint megint, igen természetes, a börgyár felállítását ellen tiltakozott. A vállalkozó oda hagyva a szűkeklt várost gr. Károlytól Uj-Pest egyik telkén állította fel gyárát és e gyár képezte Uj-Pest magvát, mely város immár teljes gyár-várossa emelkedik.

A törvényhozással működése.

A képviselőház oct. 30 diki ülése oly különös jeleneteket nyújtott, minőkhöz hasonlók ez ülészakban még nem fordultak elő. A jobb s baloldal ekkeseredve harcolt egymással oly kérdés tárgyában, mely kizárólagosan az ügyrend körébe tartozik s a vita végre is közderülttség között „oldódott meg.“

Az ülés azzal nyílt meg, hogy a tizes bizottság elterjeszté véleményes jelentését a Bösör, mény — ügyben, mely jelentés szerint javasolja hogy a ház nyilatkoztassa ki, miszerint „nem ellenzi,“ hogy Bösörmény ellen a kövzvádló keresetet indíthasson.

A mint ez felolvastattott, az elnök azt tudatja hogy Kossuth Lajos tól érkezett hosszas levél s ezt fel is olvassa. A levélben Kossuth azt tudatja, hogy a kérdéses váezi nyilatkozatot ő küldte a „Magyar Ujság“ hoz és pedig azért, hogy ezt kinyomassa.

Bösörmény László, mint mondja, nem tudva, hogy Kossuth tól e nyilatkozat érkezett, a hason tény constátálására bemutatja a váezi levél eredeti kéziratát s a levél borítékát, mely szerint e levél a „Magyar Ujság“ hoz volt intézve és pedig azért, hogy kinyomattassék.

Rövid vita után elhatározzák, hogy mind Kossuth levele, mind Bösörmény nyilatkozata a bizottság jelentésével együtt fog kinyomattatni.

Következik a helyügyminiszter felelete a bevesmegyei ügy tárgyában Kovács László és Almásy Sándor által hozzá intézett interpellatiókra.

A feleletet majd részletesen fogjuk ismertetni, s most csak említtük fel, hogy Kovács László kijelenté, miszerint őt megnyugtattja a felelet; Almásy Sándor pedig azt, hogy őt nemcsak meg nem nyugtatja, de erre vonatkozólag majd indítványt terjeszt elő.

Csiky Sándor erre külön indítványt mutat be Eger városára nézve.

Most következett az a hosszú kietlen vita, melyen utóljára senki sem tudott eligazodni. Arról volt szó, hogy a helyügyminiszter interpellatióját most tárgyalja e a ház, vagy ne. A jobb oldal azt akarta, hogy most tárgyalassék, a baloldal, hogy későbbre halasztassék.

Szót legalább is 30—40 szóznak, az indítványok és módosítások egymást érték s a vége az volt — hogy utóljára is egyik fél sem győzött.

A jobboldal többség ugyanis elhatározta, hogy a tárgy azonnal megvitattassék; de miután az idő nagyon előhaladt, e megvitatás nem törtéhetett meg ma, hanem az ülés folytatását holnapra halaszták.

S így tehát a mai ülésjártgát képezte is, legálabb elvileg, mint a jobboldal akarta; s nem is képezte, mert az érdemleges vitát holnapra halaszták, mint a baloldal akará.

Végül Madarász olvasott fel interpellatiót a pénzügyminiszterhez. Az interpellatio értelmé az, hogy a pénzügyminiszter a quota-tárgyalás előtt terjessze elé — a költségvetést. Ez fából csinált vaskarika; teljes lehetetlenség.

A birodalmi tanácsnak oct. 28 iki XLV gyűlésén az iskolatügyi törvényjavaslat

részletes vitatása számmal jelent meg, hogy e gyűlés épen milyen volt a mulás minden indulat gyilagos jellemében vitatkozás már be csak is a körül forkolatgy föltgyeletek autonóm országos hatásköre. Alaptör nevelésügy, a népítés és föltgyeletek kollegiumok kezelzatkó vgrehajtás az illető országgyű

Az iskolatgy gyűlésén egészen vitatkozás nélkül 29-iki gyűlésen ha Ezen oct. 29.

1) A kormány újának első olvasás olvasása. 3) A büjesztése az urak ab instantia fölme 4) A kérvényi biz

Az 1) illetőtette az előterjeslatnak vezérédik olvasásában változtatásai az enrásban elfogadta

A k

Vallás-

nisteriumtantervet és peddomásra juthato

Tudniillik osztályu alreálgyálló gymnasium a lyceumnak a még talán a m

Bárcsak a m tok maradt volt Hát csakugyan unban a terms

Csakugyan osztályokból kis Csakugyan a görög nyelv n

S mind e m úr szavai szerin sen csak úgy lelati kifejezési t hogy a latin ny sán kivül az 5 lom megértheté a római régis adassanak elő zatanál is lehet

Maradjunk munk lesz a ta hozzá szólani, úr ezen nyilat

Mért tani gaiban a köze Megmond saját egyéni férfainak vél eddig, úgy m dezlünk.

Svajezba galommal, r szintugy, min ügy, mint Au

És miért Azért-e, latin nyelvet Nem. Ta királyság legerig nincs o még ma is —

A mi egy világon — u sikerült. S ez nem De hát t

dákban a lat túl is tanulni Ennek - nál egy kissé ennek két na

Az egyi nak a n y a g Kezdlük riten, hogy a művel sikai nyelve mek-irodalon Tehát a Caesar, Liv Horác, Cei görögöt azért les, Plato stl posan megér

részletes vitatása folytatott. A közönség nagy számmal jelent meg a karzatokon azon hitben, hogy e gyűlés épen oly izgatott és zajos lesz, a milyen volt a mult szombati; azonban az egész ülés minden indulatban jelenet nélkül egészen tárgyilagossá jellemben folyt le, miután az elvi nézetek vitatása már be volt fejezve és a tanácskozás csak is a körül forogtak, mennyire terjedjen az iskolai ügy főtárgyául és vezetésével megbízott kollégiumok kezeljék; az ezen alaptörvényi határozatok végrehajtására szükséges rendeletek pedig az illető országgyűlésből kerülendnek ki.

Az iskolai törvényjavaslat tárgyalása e gyűlésen egészen befejeztetett, a czim és bevezetés vitatkozása nélkül elfogadtatott és a törvény jövő oct. 29-iki gyűlésen harmadik olvasásra kerül.

Ezen oct. 29-iki XLVI. ülésnek napirendje: 1) A kormány új büntetőtörvény eljárásai javaslatának első olvasása. 2) Az iskolatörvény harmadik olvasása. 3) A büntetőtörvény bizottságnak előterjesztése az urak háza által a büntetőnovella és ab instantia fölmentésben tett változtatást illetőleg. 4) A kérvényi bizottságnak előterjesztései.

Az 1) illetőleg az igazságügyminiszter kifejtette az előterjesztett büntetőtörvény eljárásai javaslatnak vezéréleit. 2) Az iskolatörvény harmadik olvasásában elfogadtatott. 3) Az urak házában változtatásai az említett pontokban harmadik olvasásban elfogadtattak.

A kormány működése.

Vallás- és közoktatási miniszterium. Közöltük az új középtanodai tantervet és pedig, a mennyiben eddig köztudomásra juthatott, egész terjedelmében.

Tudniillik mai napig hivatalosan csak a négy osztályú alreálgymsium, és az 5. és 6. osztályból álló gymnasiumnak tanterve van közzétéve, holott a lycéeumnak szervezése részleteiben eddig — még talán a miniszter úr előtt is — titok.

Báresak az is, a mi publicáltatott, inkább titok maradt volna, sokáig — örökre!

Hát csakugyan igaz, hogy az alreálgymsiumban a természettan nem fordul elő!

Csakugyan igaz, hogy a német nyelv az alsóbb osztályokból kizárított!

Csakugyan igaz, hogy az egész gymnasiumon a görög nyelv nem fog tárgyalatni!

S mind e mellett az is igaz, hogy a miniszter úr szavai szerint „mert valamely nyelvet tökéletesen csak úgy lehet elsajátítani, ha abban gyakorlati kifejezési ügyességet is nyer a tanuló, szándéka, hogy a latin nyelv egyes remekdarabok betanulásán kívül az 5. és 6. osztályban két, a latin irodalom megérthetéseire különben is szükséges tantárgy, a római régiségtan és mythologia, latin nyelven adassanak elő s e mellett a classicusok magyarázatánál is lehetőleg e nyelv használtassék.“

Maradjunk egyelőre ezen pontnál, míg alkalmunk lesz a tanterv többi részleteihez tüzetesebben hozzá szólni, s elmélkedjünk jelenleg a miniszter úr ezen nyilatkozása felett.

Mért tanítják Europa minden művelt országában a középtanodákban a latin nyelvet?

Megmondjuk, mért? s ezen válaszunknál nem saját egyéni nézetünkre, hanem egész Europa sajtófértainak véleményére hivatkozunk, s ezért mint eddig, úgy most is türelmes kihallgatásért esedezünk.

Svajzban tanítják a latin nyelvet ép oly buzgalommal, mint Franciaországban; Turinban szintugy, mint Berlinben; a britt szigeteken szintugy, mint Ausztria örökös tartományaiban.

És miért teszik ezt?

Azért e, mert ezen országok valamelyikében a latin nyelvet beszélik?

Nem. Tajótól egész Newáig, és a „három-egy királyság“ legdelibb pontjától egészen a balti tengerig nines ország, nines nép, a hol a latin nyelv még ma is — élne!

A mi egyszer meghalt, azt — legalább ezen a világon — új életre ébreszteni embernek még nem sikerült.

S ez nem fog sikerülni b. Eötvösnek sem.

De hát mért tanulják mindenütt a középtanodákban a latin nyelvet s mért kell azt nálunk ezennél is tanulni?

Ennek — boesánat, ha ezen oly fontos tárgynál egy kissé tudományosan kezdünk beszélni! — ennek két nagy horderejű oka van.

Az egyik a latin nyelv a l a k i, a másik annak a n y a g i oldalát veszi tekintetbe.

Kézdjük ez utóbbinál, és mondjuk ki egyszerűen, hogy

a művelt eurpai népek iskoláiban az ó-classikai nyelveket mindeneke előtt az ó-classikai remek-irodalom végett tanulják.

Tehát a latin nyelvet azért tanulják, hogy Caesar, Livius, Sallust, Tacitus, Ovid, Virgil, Horác, Cejero stb. műveibe hatolhassanak; s a görögöt azért, hogy Homer, Demosthenes, Sophokles, Plato stb. műveit, a mennyire csak lehet, alaposan megértésk.

Az azonban érdemes e az épen felhozott czéltől a gyermekeket ezen nyelvekkel oly annyira ki- nozni? Ninesenek-e ezen művek már mind a modern eurpai nyelvekre lefordítva? és továbbá ha már az irodalom kedélynemesítő befolyása tagadhatatlan, nem képesek-e az u j a b b irodalmak az ó-koriakat minden tekintetben pótolni?

Egyszerűen azt feleljük: — nem!

Tagadni ugyan nem lehet, hogy az ó-classikai irodalom legnemesebb termékei a modernebb eurpai irodalmakba, sőt nagyrészt saját hazai irodalmunkba is át vannak ültetve; mindamellett, hogy bővebb fejtegetésekbe bocsátkozván nagyon is unalmasakká ne legyünk, ez alkalommal csak annyit jegyzünk meg, hogy — egy műértő szavai szerint — a legsikerültebb fordítás is csak úgy aránylik az eredetihez, mint pl. a raphaeli madonnának photographiái aránylanak azon bámulatos képhez, melynek „árnyékát“ képviselik.

Vagy vegyünk egy más hasonlatot.

Az eredeti mű hasonlít a tiszta forráshoz, a fordítás a patakhoz, ugymint a mely már mindenféle zavaros elemekkel van vegyítve, mert mindenféle közegekben hatolt keresztül.

Pótolja e a patak megzavarodott vize a tiszta forrást? s ép ezért pótolja-e a fénykép a remekművet? a magyar Rajnis a római Virgiliust? Fábian Cicerót?

Ez az egyik főoka annak, hogy Európa legműveltebb népeinél tanulják a latin nyelvet.

De nem középkori felfogás e ez? — Hisz az u j a b b irodalmak egynemylei bizonyos korszakokban szinte oly magas lendületet nyertek, melynek folytán termékeik aesthetikai szempontból fel fogva csakugyan a legjelesebb ó-classicai művekkel versenyezhetnek?

És ezek sem volnának képesek pótolni a görög, latin írókat? Vörösmarty, Petőfy; Goethe, Schiller stb. nem birnának több kedélynemesítő elemmel, mint Homer, Virgil; Ciceró Sophocles stb.?

Erre is egyszerűen azt kell felelnünk, hogy — nem!

Igen helyesen mondta egy német költő: „Was ewig im Gesang soll leben, muss im Leben untergehn.“

A mi t. i. a kedélyre képzőleg, nemesítőleg hat, az nem a rideg valóság, hanem az eszmény.

A hold azért költői, mert távol van tőlünk; ha közel látnók, talán megijednénk tőle.

És ismeretes azon közmondás, hogy a világtörténet legnagyobb hőse is saját komoronyikja szemé előtt — csak közönséges ember.

Eszményi alak nem lehet az, a mely folytonosan szemünk előtt forog, hanem csak az, a mely épen azért, mert távol van tőlünk, csak a n a g y vónasáiban merül fel, mi mellett az apró hiányok, az „árnyoldalak“ egészen eltűnnek.

Igy vagyunk mi azon nagyszerű alakokkal is, melyeket a görög vagy római irodalom állít elénk, s melyek előttünk épen azért nagyok, s e s z m é n y e k, mert nagyon távol lévén tőlünk, csak fényoldalaikat látjuk, de hiányait nem.

Egy Horatius Coeles, egy Mucius Scaevola, egy Brutus alakja stb. nem nagyobb hatást gyakorol-e kedélyünkre, mint pl. azon — nem kevésbé nagy férfiak, a kiknek alkotmányunk visszaállítását köszönhetjük ugyan, de a kik ép azért nem e s z m é n y i alakok, mert körünkben élvén, minden nagyságuk dacára csak — mint emberek — tűnnek fel.

Julius Caesar bizonyosan a francia gyermek előtt magasztosabb alak, mint III. Napoleon; a porosz gyermek előtt fenségesebb, mint Moltke, vagy von Falkenstein; a magyar fiú előtt eszményibb, mint Klapka, vagy Türr stb.

Csak az hat kedélyünkre, a mi eszményitve van; és csak az lehet eszmény, a mi távol van tőlünk.

Ezért nem képesek a modern irodalmak az ó-classikai irodalmat pótolni.

És ez a másik főoka annak, mért tanítják a latin nyelvet a művelt eurpai népek középtanodáin. —

Ennyit egyelőre a latin nyelv tanításának a n y a g i czéljáról.

Lapszemle.

Magyar Lapok. A Hon utolsó számaiból némi öröndetes jelenségeket kell regisztrálnunk:

Nem volt, nem is lehet nekünk a Hon azon szellem iránya ellen kifogásunk, melyet a politikában magának kijelölt, s alkalmilag kimondott.

Sőt lapunk első számaiban mindjárt az alkotmányos ellenzék üdvös voltát, mi több életszükségét fejtegettük is, igyekeztünk még a tört is kijelölni, melyre állhat.

De a szó és tett, kimondott program s alkalmazása, a gondolat és kifejezés, a szándék és eredmény az életben annyiszor eltérnek egymástól.

Nem akarjuk állítani, hogy a Hon következetlen volt, sőt inkább makacs következetességgel követte lapjának minden számában az — ingadozást.

Vannak a Hon b a n az alkotmányos ellenzék emberei vegyesen a szélső bal nem alkotmányos ellenzékével.

A ki azt akarná állítani, hogy Tiszta és Nyáry, Jókai és Csernátony stb. egy politikai párt emberei, annak igen keveset kell tudni a magyar politikáról s irodalomról.

Mi azt óhajtanók, ha a baloldalon az alkotmányos ellenzék ne csak száma, de szellemi működése is — ez fő dolog — a törvényhozás terében kívül is látható s érezhető volna. És szeretnők, ha ezen párt határozottan keretezett programja nem mosodnék el saját közlönyében a szélső bali tisztán destructív eljárásban.

A Hon felfogásunk szerint egy alapnézet választja s kell, hogy elválassza a Magyar Ujságtól az az baloldalt a szélső baltól.

Azon alapnézet t. i. mely elválasztja Tiszta, Gheczy, Bonist, Jókait stb. Kállay, Böszörményi, Madarász s a többiőt.

A bal a megalkotott törvények terén áll, a szélső bal épen a megalkotott törvényt ostromolja. Jól tudja a szélső bal, hogy közjogi törvényeket nem lehet minden állészakon változtatni, s az 1867-ki XII tezik ez idő szerint leglényesebb közjogi állapotaink szabályozása.

Ennek fordítja egész erejét, hogy azt hitelétől megfosssa, tőle a kedélyeket elidegenítse, nimes a szitolodás, a csufondarosság, a vastag gony neme, melyet a közönségi törvények ellen ne használna.

Evvél ellenkezőt vall programjában a Hon. Még Csernátony is, ki e program keretén mindig túlesapong, vasárnapi czikkében elismeri a lap programját: „az alkotmányos t é r e n való békés fejlődést“ mint a párt törekvéseinek irányadóját.

Utóbbi számában a „Sine ira et studio“ czikk írja még Kossuthot is szeretné a forradalmi irányok gyanujától kimenteni, ha lehetne, s ha tulszigorunk tartja is a kormány föllépését, de elismeri, hogy a lap lefogalás határáig lehet menni. Azt pedig mi ez ügyben döntő tekintet, szokott egyoldalúságunkkal teljesen kifeleli. A kormánynak jelenben aligha van nagyobb horderejű hivatása, mint nem engedni, hogy a helyreállott de még erősödést váró bizalom kötelékei ne tépessék szét, ne is gyöngítessék.

Harmadik jó jelenség, hogy a Hon Klapka t b n o k megválasztását közzölvén a Pesti Napló-ból közli programját is, s azt állítja: miszerint a választott máshova nem is ülhet az országgyűlésen, mint a baloldalra.

Mi nem akarjuk vizsgálni, Klapka sajátította-e el a Hon programját, de constatirozzuk a tényét, mikép a Hon Klapka professióit teljesen magáénak vallja.

E programban mi különösen három passusra figyelmeztetjük barátságos engedelmevel a Hon t

„A nemzet férfias magaviselete s kitartása által diadalt vívott ki, mely diadalon ép oly büszkék lehetünk, mint legvésebb csatáink győzelmére.“

„Én elismerem a tényt, s azt is, hogy minden nemzetnek jogában áll intézményeiben mindazon változásokat megtenni, melyek szükségének megfelelnek. A nép ezen jogát képviselői által gyakorolja.“

„A többség szent joga az, mely előtt meghatólni elsőtől utolsóig minden honpolgárnak legszenjebb kötelessége, ki ez ellen vétkezik a polgári szabadság alapelve ellen vétkezik.“

Mindezt jól tudjuk, elismeri Jókai, hanem aztán ne engedjen az ellenkező irányokkal kacérkodni, a közönségi viszonyokat gonyolni, a többséget e végzeményeiért, melyek már törvények esufoltatni lapjaiban.

Mi józan programhoz következetes eljárás óhajtunk.

BELFÖLD.

— **Az orsz. honvédegyelet** az összes honvédség képviselőinek két napig, hétfőn és kedden a budai nyári szinkórbán tartott tanácskozásában megalakult, s most a központi honvédbizottmány; a vidéki egyletekben oly szervezett testületet birunk, mely, mint ama dícsőségteljes hadsereg maradványa, mely végével érdemelte ki a haza halálját, egyaránt nevezetes s nagy érdeket keltő jelenség.

Az adakozásokat, melyek országszerte, falusi paloták s kunyhókban egyaránt a honvédség fölsegélyezésére folynak, a szabadság eszméje iránti lelkesedés indítja meg szintugy, mint azon kölesős érdekeltség, melyvel a honvédség iránt viseltetünk.

Nagy nemzeti tragédiával van összeforrv a név, az egész haza, mindnyájunk becsülete összerokonult vele, s azt hiszünk, hogy ezt kezkeztatni nines senkinek joga. S ép ezért végtelen kellemetlenül hat reánk azon disharmonia, mely a honvédség kérdésében épen a honvédség nagy része, s az országgyűlés közt fenn forog.

S e disharmonia nyilvánult az orsz. honvédegyűlés tanácskozásában is.

A beltügyminiszternek a buda-pesti honvédegyülethez intézett rendelete alkalmából a honvédség fölsegélyezésére folynak, a szabadság eszméje iránti lelkesedés indítja meg szintugy, mint azon kölesős érdekeltség, melyvel a honvédség iránt viseltetünk.

indítvány értelmében való megoldásért folyamodnak. S Perekel azt meg is ígérte, hogy ily szellemű indítványt is terjeszt majd a képv. ház elé.

Nem tehetünk róla, hogy reánk e nagy hangu tanácskozások, e zajos declamációk oly hatást tettek, mint — boesánat a trivial hasonlatért — a dobszóval való veréb-fogás.

A hazaságnak sokféle utja és módja van, de jól tudjuk azt, hogy a hol nem egyesül a kellő belátás, felfogás, méltányosság és szánakással; ott a hazaság szenvedélyes nyilatkozatai s meg nem gondolt elragadtatásában bizonyos esetekben lehet — mint a hazaiatlanság.

S attól félünk, hogy a honvédség kérdése vegye is ugyan e szomorú tanúságot fogja nyújtani.

Hogy ha a tárgy érdemleges méltatásába akarnánk bocsátkozni, el kellene sorolnunk mind-mind a mit ugyan ez ügy tárgyalásakor a képv. házban felhoztak.

Utalnunk kellene arra, hogy a honvédség nemesak a specifeus magyar faj, hanem épen a magyar állam szempontjából tekintendő, s utalnunk kellene arra is, hogy minden hőseinknek a babért nyujtjuk, gondosan kell kerülnünk mindent, a mi az alig behegedt sebeket fölthépné s a keserű mult utózával mérgesíthetné el a kedélyeket.

De figyelmeztetünk kellene egyszerűen a kormányt is, hogy épen e kérdésnél a legnagyobb vigyázatot egyitesse a legnagyobb kimélettel, s míg a legteljesb tisztelettel viseltetik a mult kegyeletos emlékei iránt, gondos vigyázatot fordítson arra is, hogy a destructio elemek játékszere ne legyen oly ügy, mely valóban nemes feladat s nemes szerepre méltó.

A honvédség, bár többször kijelenté, hogy épen nem akar államot képezni az államban s csak is egyszerű honpolgárnak tekinti magát, mégis nem tud elszakni ama gondolatól, hogy a honvéd: katona, s Perekel nem rosul jellemző a honvédek hangulatát, midőn azt mondá, hogy legjobb szeretnének vele együtt ismét lóra ülni s ismét elővenni a régi friángiát.

Aztán kijelenték a mostani gyűlés alkalmával azt is, hogy ők hű védői a trónnak, s a hazával együtt azt akarják biztosítani a bármely oldalról jöhető megtámadások ellen.

Vajjon a lehetetlenségek közé tartoznak, hogy épen a hadseregi viszonyok véleleges szabályozásánál e harezki kedvnek tér s alkalom nyitassék? Azt hiszük, hogy épen nem.

Addig azonban a honvédség természetesen köteles a létező viszonyokba megnyugodni, s a kormány rendeleteit teljesítenie, épen nem igényelheti magának azt, hogy honvédegyletekké tömörülve, mintegy az államtól független polgári hadsereget képezzen.

Rendezett állami viszonyok között egyáltalában képzelhetlen az, hogy létezzék — akár megnyarukában, akár a nélkül — oly haderő, mely az állami hatalomtól függetlenül működik, sőt ezzel ellenséges állást foglal el.

S ha ilyesmire valahol kísértet történnék, azért van egy általjában állam- hatalom, hogy a saját fensége ellen megkísérlett minden ily támadást visszautasítson.

Kolozsvárott tehát csakugyan megválaszták ifj. Kossuth Lajost orsz. képviselőnek. Ez természetesen a Kossuth-név varázsa alatt történt, de azért az ellenzék is elmondhatja erre vonatkozólag: chez egy ily győzelem s verve vagyok! —

E választásnak a kétes értékű demonstráció ki-vül semmi de semmi jelentősége nines. Ifj. Kossuth Lajos nem is volt választható, mert nem érte el a törvényes kort, s ezen fölül maga is kijelenté, hogy nem fogadhatná el a megválasztást. De mind ennek dacára mégis megválasztották. Miért? — Talán azért, hogy újra választhassanak.

Eger városához Rajner Pál, mint kir. biztostól már leérkezett a rendelet, melynél fogva, felhatalmazás alapján, a városnak tudva levő incriminált határozatát megsemmisíti. E rendeletet a városi közgyűlésben felolvasták s tudomásul vették.

A horvát országgyűlés összehívására legközelebbre, mint mondják, decz. 2-dikán tervezetik. E közben megjelent a báni helyetteshez intézett kir. kézirat, melyben a horvát országgyűlés legközelebbi összehívására alkalmából több nevezetes intézkedés foglaltatik.

E kir. leirat ugyanis több pontot szentesít a 65-diki horvát országgyűlés végzése közül s többet elvet, így más alapra állítván a zagrabi törvényhozást.

A legfontosabb ezek között, hogy a virilis szavazatok általánosan meghagyatnak; a census pedig másrésztől leszállítatik.

Különösen fontos e mellett a leirat azon tétele, melyben a történeti jog emeltetik ki egész jelentőségében.

S a mint a történeti jogot védjük Horvát országgal szemben; úgy kell ezt figyelembe vennünk egyebekben is.

KÜLFÖLD.

Az olaszországi események helyzete nem napról napra, de óráról órára s oly hirtelen változik s a különböző oldalról érkező hírek oly különbözők s meglepők, hogy az ügy folyamát folytonos figyelemmel kísérni is nehéz annál inkább nehéz pedig a dolgok menetéből kiokosodni.

October 20-ikán elfogadtattott Ratazzi lemondása; az új miniszterium szervezésével Cialdini bizott meg. Mig Cialdini az új miniszterium szervezésében fáradozott s időközben kétszer is kérte felmentését, az olaszországi ügyek új fordulatot vettek. Rómában 22-én kitört a lázadás; Garibaldi elfogadására tett (komoly vagy formális?) intézkedések czélra nem vezetvén, a felkelők nagy lelkesedéssel fogadták e főnököt, kinek vezérlete alatt már két nagyobbbszéri diadalt arattak, a mennyire itt nagyszerű diadaltól szó lehet. A városban nem ért ugyan czelt a lázadás; de a forrongás tovább tartott és Napoleon a körülmények ily alakulásával szemben jónak látta a már egyszer

beállított expedíót Civita-Vechiába indítani Garibaldi moneterodóni és torretói kettős diadala által utat nyitott magának Rómába s most erős igyekezettel tart a fővárosnak.

Viktor Emannel a kettős francia- és Garibaldi tűz között igen nehéz helyzetbe jutott. Családjai könnyen segített magán, lemondva végkép miniszteriura szervezéséről.

A francia csapatok kiindultak, és Viktor Emannel csapatai ugyanaz nap este (28-ikár), a melynek reggelén a francia csapatok kiszáltak, római területre léptek.

Viktor Emannel Napoleonnal egyetértőleg a Menabrea miniszteriura beleegyezett, és Napoleon azért beleegyezett abba, hogy az olasz csapatok egyséjéül szolgálják meg az egyházi államot, a midőn ő Rómát megszállja.

lyes esemény volt a de Ville fogadóban Ő Felsége tiszteletére rendezett banket, melynek alkalmával Napoleon az ausztriai uralkodó párnak egészségére toasztot mondott.

Ő Felségének e szavait közölni el nem mulaszthattuk, mivel ezek nemesak a két uralkodó barátságos viszonyának tanúi, de újabb örvendétes bizonyosságai azon józan alkotmányos nézeteknek és azon észnek, a népboldogításra ezéző törekvéseknek, melyek Ő Felsége személyében soha kétségbe nem voltak vonhatók.

VEGYES.

Magyar kir. tudomány-egyetemünk is kezd ébredni, az alkotmányos élet fénygarajának befolyása alatt, régi évtizedes álmaiból. És pedig — mint halljuk — ezen ébredés olyan, hogy azt csak a legőszintébb örömmel kell üdvözölnünk.

Gr. Széchenyi Ödön előengedélyért folyamodott Buda városának, gőzgépfelállítási saért, mely az alagút közelében lenne felállítandó és személyeket és árukat szállítana a várba.

Levelezés a tanügy érdekében.

A „Független lapok“ t. ez. szerkesztője megfogja engedni, hogy azon koncertben, melyet az a tout prix ismeretlennek maradni akaró x. y. úr kezdett, én is hallgassam gyenge szavamat.

ők bármelyikének fél fizetésébe, mi nem panasz-kodunk. Mit is! miért is?! Hát tudja meg, mi ex voto tanítunk.

Nem említtük ugyan azt, hogy tankönyvirodalomra nem is volt úgy szükségünk, midőn a bölcselet német nyelven tömetett a gyermekek fejébe, de az is áll, hogy a világiak ebbeli munkálkodása is jóval veszt becséből, ha megcsúszunk azt, a mit x. y. úr talán jobban tud, hogy a legtöbbet csak — szükségéből irtak. — Ez nyílt titok. — Ily érde-mekkel fellépni — jezsuita fogás!

Table with multiple columns: Pesti áru- és értéktörzs, Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze, Részvények, Elsőbbségi kötvények, Érték és pénz. Includes various market prices and exchange rates.

HIRDETÉSEK.

„IFJUSÁG LAPJA“ című képes folyóiratra. Az „Ifjuság Lapja“ megindult october 15-én, s megjelenik minden hóban kétszer.

Pfeiffer Ferdinand nemzeti könyvkereskedése Pesten. (Szervita-téren a „Fehér hajó“ val szemközt.) tisztelettel ajánlja a t. ez. olvasó közönségnek az európai összes (angol, francia, német, olasz stb) irodalom minden ágából...

ŐRANGYAL TANITÓ ÉS IMÁDSÁGOS KÖNYVECSKE GYERMEKEK SZÁMÁRA. MELYET A NEM-GYERMEKEK IS HASZNÁLHATNAK. JAIS EGYED UTAN.

Előfizetési ár Feigattási díj 30 kr.

Pest,

Nem! — ho inog ma gyarló pota nem képes kúnt ma tulszta korlátain. Ma halottak Katholikus kedélyünket me de alig van na több benső illet Megkondul s a vivos voco kongása imára kért. És felgyula ezer lámpái a mi meghatva o domb oldalán örökre eltakaró kéjelgünk fájó kik elhagyána örök élet hitall S midőn lel kedveseink ké hatva érezzük feltűnnek körö vényei érezzük lelkesedésünk megamnyi táridőt betöltjük, laszt, kiknél m faradtan mulat Szent e ma hozzá kövte v Nincsenek egyházunknak nek drága hal Szabad e picziszerü vita is feloldozzuk. Emeljünk pon a haza és szeretet kosza mert becsese a világ hiúsá gyelet adójab res s lel kiele Ez évtize vesztésegei tünt le: Széchenyi Országú las vezéreit v Ők, kik a tevői voltak tek az örök vének megvi Történ DE. Elértük t tot, midőn szig időszak alkotó le, a másik az rült fel, valljo nem áldozta e Gyakorla mert jövő teki nem az a kérd tásaiban 1848 Megfelel-jogos kívánata szabadságot, s des követelmé magunknak jó Ha igen, viszonyban áll Van azo fontossága, u nem vagyunk mények töm államirát a tö nánt fog bentü bentül. Hogy azo világitásba ál elméleti tere ményt elemzé Állítsunk állam-csoport első rendű ál egymással sz Vegyük,